

Beantwoording
vragen commissie
MER over NRD

Datum: 22-10-2021

Gebiedsontwikkeling
Ooijse Graaf

Aan: Commissie MER

Contactpersonen:

Vraag en antwoord:

Beantwoording aandachtspunten en vragen vanuit Commissie Mer op NRD Ooijse Graaf.

Onderstaand zijn de vragen van de Commissie Mer weergegeven en daaronder cursief beantwoord.

Achtergronden, beleidskader en besluiten

- In de NRD worden in paragraaf 2.3 vier hoofddoelstellingen van het project genoemd.

- het uitbreiden van rietmoeras
- de realisatie van nieuwe natuur
- het verbinden van natuurgebieden
- het beter beleefbaar maken van het gebied.

- Hoe verhouden de doelstellingen zich tot elkaar? Is er een rangorde in aan te geven? De winning en verkoop van zand wordt niet genoemd als hoofddoel, maar als middel om deze doelstellingen te bereiken. In hoeverre is de zandwinning ook een doel? Is dat te formuleren in termen van een minimumopbrengst? Hoe beïnvloedt het middel zandwinning de projectdoelen? Heeft het doel van zandwinning een effect op de keuze van de varianten? Hoe wordt een optimum gevonden tussen zandwinning en natuurdoelen? Is er een gebiedsopgave die ingevuld moet worden in hoeverre is zandwinning daar de oplossing voor?

Zandwinning is niet apart als doel benoemd omdat K3 het ziet als middel waarmee de gebiedsontwikkeling mogelijk gemaakt wordt. Zonder de zandwinning kan de herinrichting niet plaats vinden. Wij zullen deze doelstelling in het MER opnemen. Ten aanzien van de rangorde zijn zandwinning en de realisatie van nieuwe natuur daarmee gezamenlijk als eerste te benoemen. Het voornemen is om in te zetten op een fors areaal aan nieuw rietmoeras aansluitend aan het bestaande rietmoeras om zo te komen tot een zo robuust mogelijk geheel.

Het resultaat van het voorliggende proces om te komen tot samenwerking tussen Ark en K3 is de verhouding van circa 18 hectare rietmoeras t.o.v. circa 21 hectare nieuw open water. Binnen het plangebied waar het MER betrekking op heeft gaat het om circa 13 hectare aan nieuw rietmoeras. De naastgelegen 21 hectare aan open water is noodzakelijk voor de haalbaarheid van het plan (benodigde omvang van de zandwinning). Verder wordt er 5 hectare elders gerealiseerd in overleg tussen Ark en K3.

Zandwinning biedt de oplossing voor het invullen van de gebiedsopgave rietmoeras. Door het kunnen omvormen van circa 34 hectare landbouwgrond naar deels open water en deels rietmoeras.

- Pagina 4: "Specifiek op dit project is dat een kwaliteitsverbetering en uitbreiding van rietmoeras met de daarbij behorende broedvogels (roerdomp, grote karekiet en woudaapje). Dit is tevens een kern-opgave ('sense of urgency') voor het Natura 2000-gebied Rijntakken." Is de keuze voor dit natuurstype onderbouwd? Wat zijn alternatieve eindbeelden en wat is de afweging geweest die tot deze keuze heeft geleid? In de NRD wordt aangegeven dat naast open water er maximaal 13 ha natuur wordt gerealiseerd, waarvan een deel rietmoeras is. Kan worden aangegeven welke meerwaarde dit areaal heeft in samenhang met bestaande natuur voor moerasvogels met sense of urgency?

De keuze voor dit natuurstype is onderbouwd door uitvoering te geven aan de benoemde doelstellingen voor het naastgelegen Natura 2000-gebied Rijntakken en door het aanwezige areaal aan natuur fors uit te breiden.

Het uitbreiden van het bestaande rietmoeras geeft een meerwaarde in samenhang met bestaande natuur voor moerasvogels met sense of urgency. Stichting Ark natuurontwikkeling is eigenaar van het naastgelegen rietmoeras en wenst dit gebied uit te breiden en te verbeteren. Het uitbreiden van het rietmoeras zal zorgen dat het totale rietmoerasgebied beter functioneert en daarmee een beter leefgebied biedt voor rietmoerasvogels.

Mocht rietmoeras niet haalbaar blijken omdat verdroging onvoldoende tegen gegaan kan worden dan kan dit ingewisseld worden voor een andere vorm van droge natuur (géén open water). Vandaar de alternatieve variant met bosontwikkeling. Om ook een deel buitendijkse grond te onderzoeken is de dynamische variant bedacht. Deze variant heeft daarom ook betrekking op een groter plangebied.

- In paragraaf 2.4 wordt als randvoorwaarde genoemd: werken aan natuurdoelstellingen. Maar dat zit ook al in de projectdoelen. Of wordt hier iets anders bedoeld?

Het werken aan natuurdoelstellingen zit inderdaad ook al in de projectdoelen. Hier wordt niets anders bedoeld.

- Op pagina 5 wordt aangegeven dat van het gebied waar zand wordt gewonnen (28 hectare groot) weer 7 hectare als landbouwgrond wordt opgeleverd. Dat betekent dat deze wordt aangevuld en ondieper wordt gemaakt. Welk juridisch kader wordt hiervoor gehanteerd?

Het juridisch kader voor de 7 hectare zandwinning die weer als landbouwgrond wordt opgeleverd is de ontgrondingsvergunning. Opvullen zal met fijne fractie uit de winning zelf gebeuren. Er worden geen grondstromen van elders aangevoerd.

Voorgenomen activiteit en alternatieven

- De ingrepen, zoals weergegeven in afbeeldingen 4 t/m 6 beslaan een veel groter gebied dan het plangebied, zoals dat is aangegeven in figuur 1. Wat is nu precies het plangebied en het voornemen en wat is daarop aanvullend? Wie is verantwoordelijk voor de maatregelen buiten de 41 ha en hoe doet dat mee in het MER? Als het plangebied zo groot is als aangegeven in

de figuren met varianten, maken dan de Natura 2000 en het Gelders Natuur Netwerk (GNN) wel deel uit van het projectgebied? Zijn de indirecte effecten relevant voor het GNN?

In het MER zullen duidelijke kaarten met daarop het plangebied worden opgenomen. De dynamische variant kent een groter plangebied omdat daar ook de buitendijkse geul onderdeel van uitmaakt.

De afvoerroute van het zand loopt over kleine delen van het Natura 2000-gebied Rijntakken en GNN. Of er (indirecte) effecten optreden wordt onderzocht in onder andere het natuuronderzoek (en daarmee het MER).

In het MER zullen duidelijke kaarten worden opgenomen. De ingrepen die worden uitgevoerd door initiatiefnemer zullen hier in worden opgenomen.

- Pagina 7, paragraaf 2.1, regel 2 "De omgeving waarin deze planvorming plaats vindt is van groot belang voor het functioneren van het toekomstig gebied, vandaar dat er gekeken wordt naar een ruim gebied dat aansluit op de Ooijse Graaf". Wat wordt met deze zin bedoeld? Dan iets verderop: "Binnen het studiegebied zijn vrijwel alle kenmerken van het landschap van de Gelderse Poort terug te vinden en te versterken". Kan dit worden toegelicht?

Ook indirecte effecten op omliggende omgeving worden in beeld gebracht. Dit maakt dat er verschil kan zijn in het gebied dat per thema onderzocht wordt. Daarnaast is het relevant om op deze manier goed te onderzoeken hoe de herinrichting aansluit op de omgeving.

Landschapkenmerken van de Gelderse Poort zijn onder andere; Dijken, stuwwal, landschapselementen als heggen, alle verzichten die bij deze combinaties passen en de oorspronkelijke meander. Deze aspecten zijn terug te vinden en te versterken. Zo worden er zichtlijnen gecreëerd en maken de bestaande en nieuwe plas de oorspronkelijke meander meer inzichtelijk. Ook zien wij mogelijkheden om landschapselementen als heggen terug te brengen in het gebied.

- Onderaan paragraaf 2.1: "Tegelijkertijd biedt het gebied – mede door veel al aanwezige en hiervoor benoemde elementen – potenties voor ontwikkeling van een robuuste klimaatbuffer met rietmoeras en mogelijkheden tot natuurbeleving middels extensieve recreatie als wandelen." In hoeverre is een klimaatbuffer te combineren met habitateisen van moerasvogels? Voor moerasvogels is een dynamisch rietmoeras met natuurlijk peilverloop (hoog in winter, lager in zomer) belangrijk. Hoe verhoudt zich dat tot andere doelen, zoals waterberging en watergebruik in de zomer door landbouw? Wordt in het onderzoek ook ingegaan op de (on)mogelijkheden voor het creëren van optimale condities en een optimaal peilregime voor de ontwikkeling van rietmoeras en/of andere natuurdoelen? Wat is overigens de reden van de keuze voor een hoger zomerpeil? Zijn bovengenoemde aspecten in de modelstudies opgenomen en wat kwam daar dan uit?

Moerasnatuur heeft een hoger voorjaarspeil nodig. Dit sluit goed aan op doelstellingen van een klimaatbuffer. Hier wordt mee bedoeld dat het systeem meer op zichzelf functioneert in plaats van actief veel water aflaten zoals dat nu gebeurt. De klimaatbuffer en de ontwikkeling van rietmoeras kunnen goed samen gaan doordat het peil in de Erlecomse Polder dieper wegzakt dan het streefpeil. Een hoger voorjaarspeil zal zorgen dat er langer meer water beschikbaar is in het voorjaar.

Er wordt circa 34 hectare landbouwgrond uit gebruik genomen. De vraag naar water voor de landbouw neemt daarmee ook met 34 hectare af. Doordat er meer water gebufferd kan worden en

het watergebruik door de landbouw afneemt ontstaat er een beter klimaat voor rietmoeras dan in de huidige situatie. Dit wordt nader onderzocht en onderbouwd in het MER.

In de modelstudie wordt ook ingegaan op de (on)mogelijkheden voor het creëren van optimale condities en een optimaal peilregime voor de ontwikkeling van rietmoeras. Zo kan voor de nieuwe hectares rietmoeras optimaal vastgesteld worden met welke bodemhoogte de nieuwe moerassen aangelegd dienen te worden.

- Recreatieve toegankelijkheid. Voorziet het plan ook in het beter toegankelijk maken van de Ooijse Graaf zelf? De som van landbouw, water en natuur is 41 ha. Wat is de ruimtevraag voor recreatie en gaat dit ten koste van andere elementen en zo ja welke? Is er ook ruimte voor recreatie in het areaal rietmoeras?

De ruimte voor wandelmogelijkheden komt binnen de toekomstige natuur te liggen. Er is ruimte voor extensieve recreatie binnen het areaal rietmoeras waarbij verstoring van natuur zoveel mogelijk beperkt moet worden. In het MER zal worden ingegaan op de oppervlakte en locatie van het wandelpad.

- Paragraaf 2.3 "De realisatie van een nieuwe plas en uitbreiding van bestaand rietmoeras accentueert de oorspronkelijke rivierloop beter in het landschap". De plas zelf wordt uitgegraven buiten de oorspronkelijke stroomgeul, dat zou kunnen betekenen dat de identificatie van de oorspronkelijke rivierloop juist lastiger wordt. Kan dit worden toegelicht?

De nieuwe plas wordt in dezelfde vorm van een oorspronkelijke stroomgeul aangelegd. De meander (met wandelmogelijkheden) in deze vorm wordt hierdoor meer geaccentueerd en beter zichtbaar en beleefbaar gemaakt.

- Wat is de beoogde duur van de zandwinningsfase? Tot hoe diep zal op verschillende delen van het gebied worden afgegraven?

De beoogde zandwinning zal circa 4 tot 6 jaar in beslag nemen. Het diepste deel van de plas zal circa 30 meter bedragen. Uiteraard zijn er grote delen van het water minder diep. Het rietmoeras zal tussen de 1 en de 2 meter worden ontgraven. Het rietmoeras gedijt het beste in ondiepe delen.

- Pagina 8, kopje Aanpassen Waterpeil: "Een uitgangspunt bij het onderzoek naar het waterpeil is dat er geen negatieve effecten op het dorp Ooij mogen ontstaan. Dit zal vanuit de modelstudie naar voren komen." Is dat het enige object dat effect kan ondervinden van deze variatie? Of zijn er ook andere grondwater-gevoelige objecten, zoals specifieke natuurgebieden, gebouwen of drinkwaterwinningen, etc.? Voorziet het plan daadwerkelijk in aanpassing van de regionale waterhuishouding?

Het plan voorziet in het mogelijk aanpassen van het peil van een deel van Erlecomse Polder. De modelstudie toetst aan alle functies in de omgeving (landbouw, natuur en wonen). Deze functies mogen geen negatieve invloed ondervinden. De opmerking in de NRD dat alleen Ooij onderzocht wordt is dus niet correct, de hele omgeving wordt onderzocht.

- Onderaan pagina 8 wordt gesteld dat deze gebiedsontwikkeling bijdraagt aan een ecologisch stabiel systeem met voldoende biodiversiteit dat bijdraagt aan een toekomstige circulaire

economie. Hoe past winning van zand in een circulaire economie? Hoe is de ecologische meerwaarde aan de circulaire economie te koppelen?

De gebiedsontwikkeling draagt bij aan een ecologisch stabiel systeem met voldoende biodiversiteit. Het agrarisch bedrijf verbreedt zich met natuurbeheer en water krijgt meer ruimte. Op deze manier wordt er gewerkt aan een veerkrachtig systeem met voldoende biodiversiteit dat bijdraagt aan een basis voor circulaire economie voor toekomstig landgebruik. De winning van zand zal nodig blijven om te voldoen in de behoefte hieraan voor onze bouwsector. Zand is vrij algemeen beschikbaar en kan duurzaam worden gewonnen. Bovendien maakt het omvormen van agrarische grond naar natuur mogelijk.

- Bij de ontwikkelingen van de varianten (paragraaf 2.4) blijkt de oppervlakte open water te variëren tussen 21 en 23 hectare en de hoeveelheid rietmoeras tussen 11 en 13 hectare. Dit zijn vermoedelijk de oppervlaktes van de plassen zijn die na zandwinning overblijven? Verder is de 7 hectare landbouwgrond een constante. Een paar vragen hierover. Wat zijn precies de uitgangspunten voor de ontwikkeling van varianten geweest? Welke bandbreedte is daarbij gehanteerd? Is er ook een variant aan de orde geweest op basis van de huidige landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten.

In de varianten rietmoeras en bosontwikkeling zal het nieuwe open water een uiteindelijke oppervlakte krijgen van circa 21 hectare en het rietmoeras/bosontwikkeling 13 hectare. Bij de variant rivierdynamiek wordt het open water binnendijs in de eindsituatie circa 23 hectare en het extra rietmoeras circa 11 hectare. Buitendijs zal hier circa 13 hectare nieuw openwater ontstaan.

De basis voor het vaststellen van de voorkeursvariant is de grondpositie die vast ligt en de afspraken met zowel de grondeigenaar als Stichting Ark. Van de afspraken met Stichting Ark is het (ontwerp)uitgangspunt dat er aan natuurdoelen gewerkt dient te worden, hier zijn dan ook verschillende varianten op ontwikkeld. Er is geen variant enkel gericht op cultuurhistorische kwaliteit aan de orde geweest.

- In de variant bosontwikkeling zit geen rietmoeras. Tegelijk benadrukt het NRD het belang van rietmoeras, het is een van de hoofddoelen. Wat is de reden dat de variant bosontwikkeling ontwikkeld is? Is bosontwikkeling als gevolg van het accepteren van verdergaande verdroging te realiseren zonder strijdigheid met Natura 2000-opgaven en zo ja, hoe? Is er sprake van natuurlijke successie of van degeneratie tot verdroogd (geheel verruigd) bos in deze variant?

In de variant bosontwikkeling wordt een keerzijde van de doelstelling weergegeven. Met andere woorden, een scenario dat naar voren komt als blijkt dat investeren op doelstellingen voor het gebied en ontwikkeling van bijkomende diersoorten (sence of urgency voor moerasvogels) niet haalbaar is. Er zal in de bosvariant sprake zijn van natuurlijke successie.

- Is extra delfstofwinning binnendijs een vorm van vergroten van rivierdynamiek? Kan dit veilig worden aangelegd zonder sterk in te boeten in dynamiek? Hoe vindt doorspoeling plaats met een eenzijdige en niet altijd functionerende verbinding? Waarom accentueert dit een meander? Op welke wijze is de versterking van de rivierdynamiek te combineren met een rietmoeras voor moerasvogels?

De variant rivierdynamiek leidt buitendijks tot extra zandwinning. Binnendijks betreft het met name grondverzet met weinig extra delfstofwinning ten opzichte van de andere varianten. De nieuwe plas krijgt in deze variant een smalle verbinding met de bestaande plas. Dit zal geen grote toename betekenen van de hoeveelheid vrijkomend zand.

Veiligheid bij de variant rivierdynamiek is van belang. Er zal in het MER nader onderzocht worden hoe en of het water op een verantwoorde manier de dijk kan kruisen zonder sterk in te boeten op dynamiek. De variant accentueert de meander doordat het water als een meanderend lint van buitendijks door verbonden wordt met de plassen binnendijks.

Meer dynamiek binnendijks (hoge waterstanden in het voorjaar) biedt betere mogelijkheden tot ontwikkelen van een duurzaam rietmoeras. Doorspoeling vind met een eenzijdige verbinding nauwelijks plaats.

De vraag; Is extra delfstofwinning binnendijks een vorm van vergroten van rivierdynamiek?, is ook te interpreteren als: leidt een extra binnendijkse plas tot meer invloed van de rivier. Eerste resultaten uit de modelstudie tonen aan dat de nieuwe plas (net als de bestaande plas) nivellerend werkt. Er is minder snel wateroverlast omdat er meer water geborgen kan worden, ook is er gedurende de zomer meer water voorradig wat leidt tot minder verdroging. Tussen een natte en droge periode blijft voldoende dynamiek aanwezig om rietmoeras te kunnen ontwikkelen. Hier zal in het MER verder op ingegaan worden.

- De otterpassage: wat wordt verbonden en waarom?

De otterpassage maakt de Erlecomseweg veilig passeerbaar voor de otter. Hierdoor wordt het nieuwe natuurgebied verbonden met het bestaande natuurgebied Kraaijenhof. Zo zullen er in de toekomst minder snel otters worden doodgereden.

Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

- Op pagina 4 wordt gesteld dat uitbreiding van rietmoeras een kernopgave is van het Natura 2000 gebied. In hoeverre is dit ook aan te merken als een van de autonome ontwikkelingen?

Het werken aan verbetering van leefgebied voor moerasvogels met de status Sence of Urgency door uitbreiden van rietmoeras (o.a. roerdomp, grote karekiet en woudaapje) is een kernopgave van het Natura 2000-gebied Rijntakken. In het plangebied is geen sprake van een autonome uitbreiding van rietmoeras. In de autonome situatie betreft het akkerbouwgrond.

- Is het mogelijk tijdens het locatiebezoek al een beeld te krijgen van de actuele landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van het gebied en die ook in het MER een rol gaan spelen?

Tijdens de excursie hebben we de commissie naar ons idee een goed beeld van de bestaande situatie kunnen geven. Een verdere uitwerking van landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteit zal in het MER worden opgenomen.

Bodem en water

- Is er al een inschatting te geven van de grootte van het uitstralingsgebied voor de geohydrologie, ook vanwege een mogelijke doorwerking van de effecten tot in Duitsland?

De effecten van hydrologie zijn afhankelijk van een daadwerkelijke keuze in hoogte van het nieuwe streefpeil. Het MER zal dit nader concreet maken.

- Is er een monitoringsnetwerk om de geohydrologische huidige situatie vast te stellen?

De waterstand van de plas Kraaijenhof en het rietmoeras in de bestaande meander worden sinds begin 2021 gemonitord. Daarnaast zijn er openbare gegevens van peilbuizen van het Waterschap Rivierenland aanwezig.

- In de tabel op pagina 13 wordt onder Geohydrologie "waterkwaliteit" genoemd. Dit keert echter nergens terug in de uitgebreide beschrijving in paragraaf 3.5. Welke effecten worden er verwacht en hoe gaan deze onderzocht worden?

De invloed van de waterkwaliteit van het rivierwater wat bij de rivierdynamiek variant wordt ingelaten op het binnendijks gebied wordt beschouwd. Naar verwachting zal er een kwaliteitsverschil zijn. Algemene kwaliteit gegevens van buitendijks rivierwater zijn beschikbaar. Deze kunnen vergeleken worden met kwaliteitgegevens van het binnendijkse water door middel van onderzoek naar de waterkwaliteit.

- Kunnen wij tijdens het locatiebezoek de watergang met A-status zien, die op de rol staat om te verdwijnen?

Tijdens het veldbezoek is de te vervallen watergang met A-status aangewezen. Een kaartje van deze watergang is opgenomen in de NRD.

- Er wordt bij de te onderzoeken varianten (paragraaf 2.4) en als onderbouwing van de variant bosontwikkeling gesproken over de verdroging. Tegelijk is er sprake van de optie om de waterpeilen te verhogen in het broedseizoen. Wat is uiteindelijk de bedoeling? Zie ook de vragen over het waterpeil onder Voorgenomen activiteit en alternatieven.

De voorkeursvariant rietmoeras De bedoeling is om goed functionerend rietmoeras te ontwikkelen (voornemen). We onderzoeken of het waterpeil daarvoor verhoogd kan worden ..

Natura 2000-gebieden

- De toetsingscriteria voor natuur lijken zich vooral op negatieve effecten te concentreren. Wordt er in het MER ook gekeken naar de mate waarin het project bijdraagt aan de doelen van Natura 2000 en het GNN? Welke thema's zijn daarbij belangrijk en hoe worden positieve ontwikkelingen gewogen?

We zullen zorgen dat ook positieve punten meegewogen worden in het MER zodat in het MER naar voren komt wat de concrete bijdrage van de ontwikkeling is aan Natura 2000 doelstellingen en het Gelders Natuurnetwerk.

- Wordt er een Passende beoordeling (pb) gemaakt en wat is daarvoor de referentiesituatie? Wat is de scope van deze pb in relatie tot het voornemen?

Als uit natuuronderzoek blijkt dat er een passende beoordeling opgesteld dient te worden dan zal dit in het MER gebeuren. De referentiesituatie voor deze passende beoordeling is de huidige situatie in het veld. De scope van deze passende beoordeling wordt samen met een adviserend ecooloog opgesteld. Het uitgangspunt hierbij is dat alle (in)directe effecten meegenomen dienen te worden.

Stikstof depositie en beschermde gebieden

- Valt dit project binnen de partiële vrijstelling voor stikstof? Zo nee, hoe gaat het stikstofonderzoek dan vormgegeven worden?

Door het project wordt circa 34 hectare landbouwgrond omgevormd naar natuur. Hierdoor wordt de bemesting opgeheven en ontstaat er een langjarige afname in stikstof depositie. Op basis van intern salderen met deze landbouwgrond kan het project worden uitgevoerd.

Landschap en Cultuurhistorie

- Kan de Commissie tijdens het locatiebezoek al enig inzicht krijgen in de actuele landschappelijke en cultuurhistorische aspecten in het gebied, die ook in het MER een rol gaan spelen?

De commissie heeft tijdens de excursie een rondleiding gekregen door het gehele gebied. Een verdere uitwerking van de landschappelijke en cultuurhistorische aspecten zal in het MER worden opgenomen.